

Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1937 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för förädlings- och försöksledare vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

I en till riksdagen avlåten, den 5 mars 1937 dagtecknad proposition nr 258, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen i propositionen förordade grunder, utfärda bestämmelser i fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för förädlings- och försöksledare vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

Beträffande motiveringen för nämnda förslag får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

Växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm utövas av W. Weibull aktiebolag. Bolagets verksamhet har enligt bolagsordningen till föremål att bedriva växtförädlings- och reproduktionsverksamhet, jordbruk, handels- och fabriksrörelse samt annan därmed förenlig verksamhet. Aktiekapitalet utgör 700,000 kronor, lika fördelat på de tre delägarna Harry, William och John Weibull. Bolagets styrelse har sitt säte i Landskrona. Därest bolaget upphör med sin växtförädlings- och reproduktionsverksamhet, skall bolaget enligt bolagsordningen träda i likvidation. Denna bestämmelse må icke ändras utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Till understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm har alltsedan budgetåret 1924/1925 anvisats anslag. Anslaget har utgjort under vart och ett av budgetåren 1930/1933 75,000 kronor och för ett vart av budgetåren 1933/1937 65,000 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts brev den 5 juni 1936 har statsbidraget för budgetåret 1936/1937 tilldelats W. Weibull aktiebolag under vissa i propositionen angivna villkor.

För nästkommande budgetår har riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts i årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln, punkt 96, framlagda förslag för ovannämnda ändamål anvisat ett anslag av 70,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har W. Weibull aktiebolag anhållit, att förädlings- och försöksledare vid den av bolaget bedrivna växtförädlingsanstalten vid Weibullsholm må kunna vinna pensionsrätt i statens pensionsanstalt, samt att vid ett inordnande av dessa befattningshavare i anstalten samma lindring i avseende å för retroaktiv tillämpning av anstaltens reglemente erforderliga engångsavgifter måtte medgivas som tidigare beviljats beträffande befattningshavare hos Sveriges utsädesförening m. fl. institutioner.

Lantbruksstyrelsen har i avgivet yttrande över berörda framställning anfört bland annat, att tveksamhet syntes kunna råda angående lämpligheten av ett realiserande av det framförda önskemålet med hänsyn till att ett utsträckande av pensionsrätten till nu ifrågavarande befattningshavare syntes gå avsevärt utanför den ram, som hittills tillämpats.

Statens pensionsanstalt har anfört, att pensionsanstalten i likhet med lantbruksstyrelsen ansåge, att ett bifall till ifrågavarande framställning om pensionsrätt för förädlings- och försöksledare vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt skulle leda utanför ramen för pensionsanstaltens verksamhetsområde och att anstalten därför icke kunde tillstyrka bifall till framställningen. Direktören för anstalten var härvid av skiljaktig mening och anförde, att han visserligen funne principiella betänkligheter förefinnas men å andra sidan funne övervägande skäl av reell art tala för ett bifall till framställningen.

Statskontoret har — under åberopande av vad lantbruksstyrelsen och statens pensionsanstalt i ärendet anfört och under erinran tillika att en pensionering av ifrågavarande personal genom delaktighet i statens pensionsanstalt skulle kunna erhålla vittgående konsekvenser — funnit sig böra avstyrka bifall till föreliggande framställning.

Sedan *statens pensionsanstalt* anbefallts avgiva förslag angående de grunder, som — för den händelse pensionsrätt i statens pensionsanstalt ansåges böra ifrågakomma för i ärendet avsedda befattningshavare vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt — borde gälla för nämnda pensionsrätt, ävensom angående de närmare bestämmelser, som borde fastställas för pensionsrättens åtnjutande, har pensionsanstalten den 5 februari 1937 avgivit utlåtande, varav inhämtas bland annat följande:

Vid ett eventuellt beredande av delaktighet i pensionsanstalten för här ifrågavarande befattningshavare torde dessa böra inordnas under de i kap. VII av anstaltens reglemente den 31 december 1919 (nr 878) intagna särskilda bestämmelserna.

Enär minimiårsavlönning för befattningshavarna icke finnes fastställd i författning, skall delaktighet i pensionsanstalten kunna av denna beviljas först sedan befattningarna reglerats. Denna tjänstereglering skall avse behörighetsvillkor, den ordning i vilken befattningarnas innehavare tillsättas och entledigas, tjänstgöringens art och omfattning samt minimiavlönning, och prövningen av regleringen skall jämlikt kungörelsen den 2 oktober 1920 (nr 650) tillkomma lantbruksstyrelsen. Föreskrift torde i pensionsreglementet böra meddelas om att delaktigheten skall gälla allenast så länge statsbidrag till växtförädlingsanstalten utgår.

Tjänstepensionsunderlaget, som fastställs av pensionsanstalten må ej överstiga 6,000 kronor och ej heller sättas högre, än att det provas stå i skäligt

förhållande till underlaget för jämförlig befattning i statens tjänst eller annan jämförlig befattning med pensionsrätt i denna anstalt eller i annan av staten understödd pensionsinrättning.

Familjepensionsunderlaget utgöres av 300 kronor jämte 20 procent av tjänstepensionsunderlaget.

Pensionsåldern är för manlig befattningshavare 65 år och för kvinnlig befattningshavare — någon sådan finnes dock icke för närvarande — 60 år. För tillstånd att kvarstå i tjänst efter pensionsålderns uppnående erfordras medgivande av lantbruksstyrelsen; sådant kvarstående må beviljas under högst fem år.

För erhållande av hel tjänstepension fordras av manlig befattningshavare 33 och av kvinnlig befattningshavare 30 tjänstår.

Beträffande sättet för bestridande av kostnaden för pensioneringen kommer befattningshavares årliga tjänstepensionsavgift att utgöra $3\frac{1}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget, och den årliga familjepensionsavgiften 18 procent av familjepensionsunderlaget.

Vad angår huvudmannens årsavgift bör med hänsyn till att huvudmannen i detta fall är ett enskilt aktiebolag det — i likhet med vad som skett i en del jämförliga fall — krävas ett något större bidrag från huvudmannen än det enligt reglementet till $3\frac{1}{3}$ procent bestämda. Med avseende härå förordar pensionsanstalten, att avgiften fastställles till det dubbla av vad eljest föreslagits eller till $6\frac{2}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget.

I samband med statsmakternas beslut om öppnande av tillträde till statens pensionsanstalt för nya grupper av befattningshavare har ofta jämväl meddelats föreskrifter om större eller mindre lindring i den engångsavgift, som enligt pensionsreglementet skall av huvudmannen erläggas, för att dåvarande befattningshavare skola få såsom tjänstår för pension tillgodoräkna sig tjänstgöring före inträdet i pensionsanstalten. Pensionsanstalten har funnit sig sakna anledning att i förevarande fall avgiva något förslag i detta avseende. Vad därefter angår den tid, som skall kunna tillgodoräknas, må framhållas, att anstalten här torde få anse sig förhindrad att medgiva tjänstårsberäkning för befattningshavarnas tjänstgöring hos huvudmannen före det år, för vilket statsbidrag till denne första gången beviljades, eller i förevarande fall för budgetåret 1924/1925.

Vidkommande kostnadsfrågan har anstalten beräknat, att under förutsättning av ovan föreslagna årsavgifter från huvudman och befattningshavare samt under antagande av samma pensionsunderlag som för motsvarande befattningshavare hos Sveriges utsädesförening från statens sida skulle komma att erfordras ett årligt bidrag till pensioneringen av ungefär 1,500 kronor. Om huvudmansavgiften skulle stanna vid $3\frac{1}{2}$ procent — i stället för föreslagna $6\frac{2}{3}$ procent — av tjänstepensionsunderlaget, bleve det erforderliga statsbidraget ungefär 2,700 kronor årligen.

Den totala engångskostnaden för eventuellt tillgodoräknande av de nuvarande befattningshavarnas tjänstår vid växtförädlingsanstalten mellan den 1 juli 1924 och inträdet i pensionsanstalten har vad tjänstepensionrätten angår uppskattats till ungefär 51,000 kronor per den 1 juli 1937. Av detta belopp skulle ungefär 43,000 kronor komma att täckas av den engångsavgift, som huvudmannen har att inleverera. För statens del kan således beräknas uppstå en engångskostnad å skillnaden mellan nyssnämnda båda belopp eller ungefär 8,000 kronor. Huvudmannen skulle äga rätt att i sin tur hos befattningshavarna uttaga bidrag, motsvarande ungefär 13,000 kronor av engångsavgiftens belopp, och skulle således hava att för egen del bidraga med ungefär 30,000 kronor.

Med den för närvarande tillämpade formen för utmätande av statens

bidrag till statens pensionsanstalts pensionering behöver intet särskilt anslag anvisas för de nu till delaktighet ifrågasatta befattningshavarna.

Kostnaderna för familjepensionsrätten beräknas bliva helt täckta av de avgifter, engångs- och årliga, som finge uttagas av befattningshavarna.

Hänsyn har här ej tagits till kostnaderna för eventuella dyrtidstillägg å blivande tjänste- och familjepensioner, vilka tillägg ju helt utgå av statsmedel.

Föredragande *departementschefen* har till stöd för förslaget om beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för ifrågavarande befattningshavare vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt anfört följande.

»Såsom av den föregående redogörelsen framgår hava de i ärendet hörda myndigheterna framfört betänkligheter av principiell natur mot en reglering av pensionsförhållandena för här ifrågavarande befattningshavare vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt genom anslutning till pensionsanstalten. Med hänsyn till den betydelse, som verksamheten vid växtförädlingsanstalten äger ur det allmännas synpunkt — vilket föranlett statsmakterna att sedan en följd av år fortlöpande genom statsanslag understödja verksamheten — ävensom till den av det allmännas organ i väsentliga hänseenden kontrollerade ställning, som anstalten kommit att intaga genom de i samband med anslagbeviljandet stadgade villkoren och föreskrifterna, anser jag, att tillräckliga skäl av principiell art icke äro för handen för avvisande av den gjorda framställningen. Jag vill härvid tillika framhålla, att Kungl. Maj:t torde vara oförhindrad att i samband med att statsbidrag ställes till bolagets förfogande föreskriva de ytterligare villkor, som kunna finnas befogade i syfte bland annat att i ökad utsträckning friställa förädlingsverksamheten i förhållande till företaget i övrigt och säkerställa en viss minimiomfattning av denna verksamhet. I enlighet med vad jag nu anfört och då en under statens medverkan ordnad pensionering, på skäl som i framställningen åberopats, torde vara ägnad att i sin mån främja arbetsresultatet vid växtförädlingsanstalten och därmed även syftet för statens ekonomiska insatser i anstaltens verksamhet, finner jag mig böra förorda, att möjlighet beredes bolaget att vinna delaktighet i statens pensionsanstalt för de för växtförädlingsverksamheten anställda förädlings- och försöksledarna.»

Beträffande den närmare utformningen av den nu ifrågasatta pensionsrätten i statens pensionsanstalt, enligt vilken befattningshavarna skulle inordnas under kap. VII av anstaltens reglemente, har departementschefen icke funnit anledning till erinran mot vad pensionsanstalten föreslagit.

I fråga om kostnaderna för bestridande av pensioneringen har departementschefen huvudsakligen anfört följande:

»De i kap. VII innefattade bestämmelserna innebära bland annat, att årliga tjänstepensionsavgiften skall för såväl befattningshavaren som huvudmannen utgöra $3\frac{1}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget samt att statsverket svarar för återstående del av den erforderliga årliga avgiften. Beträffande den engångsavgift, som enligt § 9 i anstaltens reglemente skall för tjänstepension erläggas vid retroaktiv tillämpning av reglementet, har för de flesta av de i kapitlet avsedda befattningshavaregrupperna medgivits viss nedsättning, i det statsverket påtagit sig kostnaden för den del av avgiften (i regel något över två tredjedelar), för vilken huvudmannen icke äger uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren. I nu nämnda hänseenden har statens pensionsanstalt föreslagit vissa bestämmelser i skärpande rikt-

ning, såvitt angår befattningshavaren vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt. Sålunda har föreslagits, att huvudmannens avgift skulle utgå med det dubbla mot vad som skulle följa vid tillämpning av nyss angivna huvudregel samt att icke någon som helst lindring skulle medgivas i fråga om engångsavgift, varom nyss nämnts. Tillräckliga skäl synas mig icke hava anförts för en sådan avvikelse från de principer, som eljest tillämpats beträffande de personalkategorier, med vilka nu ifrågavarande befattningshavare skulle i reglementet för pensionsanstalten närmast samordnas. I enlighet härmed och med beaktande jämväl av att de föreslagna bestämmelserna skulle väsentligt försvåra ernåendet av tillfredsställande pensionsförhållanden för de befattningshavare vid växtförädlingsanstalten, som redan nått en högre ålder, finner jag mig böra förorda, att nyss angivna förmånligare regler i avseende å pensionskostnadens bestridande få gälla jämväl beträffande här avsedda befattningshavare, dock med den modifikation, att bolaget självt skall hava att bestrida hälften av den del av engångsavgiften, för vilken ersättning icke kan utagas hos befattningshavaren.

Såsom villkor för den lindring i engångsavgift, varav bolaget vid bifall till vad jag nu föreslagit skulle komma i åtnjutande, bör — i likhet med vad som tidigare skett i liknande fall — föreskrivas, att befattningarna inom viss kortare tid regleras och anmälas till delaktighet i anstalten.

Beträffande pensionsanstaltens förslag i övrigt har jag icke något att erinra. På sätt pensionsanstalten framhållit är med den för närvarande tillämpade formen för utmätande av statens bidrag till pensionsanstaltens pensioneringsverksamhet icke erforderligt, att särskilda anslagsmedel anvisas för täckande av kostnaden för den nu ifrågasatta pensioneringen.»

Enligt departementschefens förslag borde det ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat beslut i ärendet, vidtaga de författningsändringar, som må erfordras för genomförande av vad departementschefen förordat. Ändringarna äro avsedda att träda i kraft den 1 juli 1937.

Utskottet har icke funnit de principiella betänkligheter, som av de i ärendet hörda myndigheterna anförts mot beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för här ifrågavarande befattningshavare, vara av den art, att det föreliggande förslaget med hänsyn härtill bör avvisas. Fastmer delar utskottet departementschefens uppfattning, att den betydelse Weibullsholms växtförädlingsanstalt äger ur det allmännas synpunkt starkt talar för att en pensionering ordnad under statens medverkan här bör komma till stånd. Utskottet tillstyrker därför, att W.Weibull aktiebolag — på sätt i propositionen föreslagits — beredes möjlighet att vinna delaktighet i statens pensionsanstalt för de för bolagets växtförädlingsverksamhet anställda förädlings- och försöksledarna.

Emot den föreslagna utformningen av pensionsrätten för dessa befattningshavare och bestridandet av kostnaderna för pensioneringen har utskottet ej heller funnit anledning till erinran mot vad departementschefen förordat.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

Utskottet.

Bankoutskottets utlåtande Nr 42.

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 23 april 1937.

På bankoutskottets vägnar:

BJ. HOLMGREN.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar *Åkerberg**, *Ehrnberg*, *Lindley*, *Johansson* i *Friggeråker**, *Ström* i *Lidköping**, *Bjurström*, *Berling* och *Swartling*;

från a n d r a kammaren: herrar *Holmgren*, *Lovén**, *Andersson* i *Falkenberg*, *K. A. Westman**, *Gustavson* i *Västerås**, *Osberg*, *Svedman* och *Andersson* i *Munkaljungby*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
